PFMS प्रणालीद्वारा संबंधित ग्रामपंचायतीस "Payee" म्हणून PFMS वर समाविष्ट करुन, जिल्हास्तरावरून ग्रामपंचायतीस निधी PFMS प्रणालीद्वारे उपलब्ध करुन द्यावा.

स्वभामि (ग्रा) टप्पा-॥ अंतर्गत अनुदान सामुदायिक घनकचरा व साडपाणी व्यवस्थापन उपांगासाठी, १५ वा वित्त आयोग सहाय्यासह, अनुज्ञेय आहे. मात्र, सार्वजनिक उपाययोजनांचा खर्च करताना, १५ वा वित्त आयोगाचा निधी अपूरा पडल्यास, स्वभामि (ग्रा) टप्पा-॥ अंतर्गत, अनुज्ञेयतेच्या मर्यादेपर्यंतचा खर्च स्वभामि (ग्रा) टप्पा-॥ मधून भागविण्यात यावा.

ई) तालुकास्तरीय तथा जिल्हास्तरीय कृतीबाबतचे, घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापनाचे नियोजन:

स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा-॥ च्या मार्गदर्शक सूचनानुसार, घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन प्रकल्पातंर्गत, तालुकास्तरीय मासिकपाळी व्यवस्थापन व प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन आणि जिल्हास्तरीय गोबरधन तथा मैलागाळ व्यवस्थापनाचे, नियोजन करणे आवश्यक आहे. मैला गाळ व्यवस्थापनाबाबत, प्रक्रिया व्यवस्था निर्माण करताना,गावातील ग्रामस्थांचा शौचालय प्रकार, नजिकच्या अस्तित्वातील मैला गाळ व्यवस्थापन प्रकल्पाची Co-treatment संदर्भात सांगड घालावी. सदर व्यवस्थापनासाठी उपलब्ध तंत्रज्ञाने, जागा उपलब्धता, तालुका आणि जिल्हा स्तरावरील उपाययोजनांची गावाच्या लोकसंख्या आधारे, व्याप्तीच्या अनुषंगाने केंद्रित/ विकेंद्रित पद्धतीची व्यवस्था प्रस्तावित करणे व किमान खर्चाच्या देखभाल दुरूस्तीचे तंत्रज्ञान, अंमलबजावणीसाठी आराखड्यात समाविष्ठ करावे. तालुकास्तरीय मासिकपाळी व्यवरथापन अंतर्गत, महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळ वा केन्द्रीय प्रदुषण नियंत्रण मंडळ यांचेव्दारा मान्यता प्राप्त इंसीनरेटर १५ वा वित्त आयोगातून प्रस्तावित करावेत. प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन अंतर्गत स्वभामि (ग्रा)टप्पा-॥ मधून तालुक्यातील गावांचा प्लास्टीक कचरा प्रक्रिया करणे कामी, तालुकास्तरिय, मटेरीयल रिकव्हरी फॅसिलीटी केन्द्र/प्लास्टिक वेरट मॅनेजमेन्ट युनिटचे शेड, प्लास्टिक श्रेडर मशिन, प्लास्टिक बेलिग मशिन व डस्ट रिमूव्हर मशिन हि कामे रु. १६.०० लक्ष प्रति तालुका या मर्यादेपर्यंत हाती घेता येतील. गावातील प्लास्टिक कचरा संकलन शेडमधील साठवण केलेला कचरा, मटेरीयल रिकव्हरी फॅसिलीटी केन्द्र /प्लास्टिक वेस्ट मॅनेजमेन्ट युनिटचे शेड पर्यंत वहन करण्यासाठीचा खर्च व प्लास्टिक वेस्ट मॅनेजमेन्ट प्रकल्प देखभाल दुरूस्तीचा खर्च Business Model किंवा CSR Fund यामधून भागविण्यात यावा. गोबरधनसाठी स्वभामि (ग्रा) टप्पा-॥ मधून, जिल्हयामध्ये किमान एक सामुदायिक मॉडेल गोबरधन प्रकल्पासह, स्लरी प्रोसेसिंग युनिट व गायी गुरे असणाऱ्या डोंगराळ भागातील कुटुंबांसाठी, शेणावर आधारित कुटुंबस्तरीय बायोगॅस प्रकल्प, जिल्हयासाठी अनुज्ञेय असलेल्या एकूण रु.५०.०० लक्ष मधून हाती घेता येईल. गोबरधन अंतर्गत तालुक्यामध्ये प्रति तालुका १० स्केलिंग अप प्रकल्प, १५ वा वित्त आयोग व NMRE च्या

NNBOMP वा लाभार्थी सहभाग वित्तीय सहाय्याने हाती घ्यावे. गोबरधन प्रकल्पाची दैनंदिन देखभाल दुरूस्ती बिझीनेस मॉडेल मधून वा ग्रामपंचायत स्वनिधीतून करण्यात यावी. मैला गाळ व्यवस्थापनांतर्गत, जिल्ह्यातील सर्व गावातील, रेट्रोफिटींग शक्य नसलेल्या सिंगल पिट शौचालय व सेप्टिक टँक साठीच्या लोकसंख्येसाठी रु. २३०/- प्रति व्यक्ती या दराने येणाऱ्या किंमतीसाठी, मैला गाळ व्यवस्थापनांतर्गत, ट्रेंचिंग किंवा ट्रेंचिंग व फिकल स्लज ट्रिटमेन्ट प्लांट हाती घेता येईल. मैला गाळ व्यवस्थापनाबाबत, प्रक्रिया व्यवस्था निर्माण करताना, नजिकच्या अस्तित्वातील मैला गाळ व्यवस्थापन प्रकल्पाची Co-treatment, ग्राम पंचायत स्वनिधीतून खर्च करावा. मानवी हस्तक्षेपाशिवाय करावयाचे मेक्यानाईज्ड ट्रान्स्पोर्टेशनचा व मैला गाळ व्यवस्थापन प्रकल्पाचा खर्च, दैनंदिन देखभाल दुरूस्ती बिझीनेस मॉडेल मधून वा ग्रामपंचायत स्वनिधीतून करावी.

उ) माहिती, शिक्षण व संवाद उपक्रम:

माहिती, शिक्षण व संवाद अनुषंगाने, कशा प्रकारे कार्यवाही करावी, याबाबतचे सविस्तर विवेचन संदर्भाधीन क्रमांक १ येथील मार्गदर्शक सूचनांमध्ये व संदर्भाधीन क्रमांक २ येथील शासन परिपत्रकामध्ये करण्यात आले आहे. या अनुषंगाने ग्रामसभेच्या विविध बैठका, मेळावे, कार्यशाळा, अभ्यास दौरे, प्रात्याक्षिके, स्पर्धा, गृहभेटी यासारख्या संवाद माध्यमांचा देखील समावेश करून, गावस्तरीय नियोजन "प्रपत्र क्र.८", प्रमाणे करण्यात यावे.

ऊ) क्षमता बांधणी:

घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापनातंर्गत, गावस्तरीय तथा जिल्हास्तरीय उपांगासाठी क्षमता बांधणी आवश्यक असून, त्यासाठी Unicef, त्यांच्या सहयोगी संस्था, Primove तथा All India Institute of Local Self Government यांच्या सहभागाने, विविध स्तरावरील उपांगनिहाय कालबद्ध प्रशिक्षणांच्या वेळापत्रकाची, आखणी करावी व यासंस्थांच्या सहकार्याने Online प्रशिक्षण पद्धतीच्या माध्यमातून क्षमता बांधणी करावी.

ए) प्रकल्पाची अंमलबजावणी, देखभाल आणि दुरुस्ती:

संदर्भाधीन क्रमांक २ येथील शासन परिपत्रकातील, मुद्दा क्रमांक ४.१ व ४.२ मध्ये प्रकल्पाच्या, शाश्वत देखभाल व दुरूस्तीबाबत सविस्तर विवेचन करण्यात आले आहे. या अनुषंगाने, किमान खर्चाची देखभाल दुरुस्ती पद्धत, उपलब्ध तांत्रिक मनुष्यबळ, वार्षिक अंदाजित खर्च व इतर आवश्यक निधीचे नियोजन व गावातील युवकांना द्यावयाचे तांत्रिक प्रशिक्षण, या मुद्यांचा आराखड्यात उल्लेख करावा. स्थानिक प्रतिनिधित्व, महिला गट यांच्या सक्रिय सहभागाने, प्रकल्प अंमलबजावणी तथा देखभाल दुरूस्ती यासाठी, दायित्वा संदर्भातील माहिती "प्रपत्र ०९" मध्ये नमूद करावी. प्रकल्पाच्या दैनंदिन देखभाल दुरुस्तीची कामे, बिझिनेस मॉडेल अथवा सी. एस. आर., कृती संगमातून किंवा ग्रामपंचायतीच्या स्वनिधीतून हाती घ्यावीत.

ऐ) वार्षिक कृती आराखडा २०२०-२१ अंमलबजावणी वेळापत्रक:

स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा-II अंतर्गत, राज्यस्तरीय योजना मंजूरी समितीने (SLSSC) मान्यता दिलेल्या गावासाठी, प्रत्यक्ष अंमलबजावणीचे तथा विविध उपांगाची, पुढील ५ वर्षाकरिता शाश्वत दैनंदिन व देखभाल दुरूस्तीचे नियोजनात्मक वेळापत्रक, "प्रपत्र १०" प्रमाणे तयार करावे. याअनुषंगाने, तयार करण्यात आलेल्या आराखड्याबाबत, गावातील सर्व स्तरावरून प्राप्त झालेल्या, ग्रामस्थांच्या/लोकप्रतिनिधींच्या सूचना लक्षात घेवून, आराखडा अंतिम करावा. केंद्र शासनाच्या SBM2.0Mobile App या मोबाईल ॲपमध्ये, गावाची अस्तित्वातील उपांगाच्या माहितीसह, सर्व माहिती अपडेट करावी. मोबाईल ॲप मध्ये माहिती संचित झाल्यानंतर, मोबाईल ॲपच्या माहिती संचित केल्याच्या स्क्रिन शॉटसह, संदर्भाधीन क्रमांक २ येथील शासन परिपत्रकासोबतच्या "प्रपत्र-अ" नुसार अर्ज, गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती, यांच्याकडे सादर करावा. "प्रपत्र-अ" सोबत जोडावयाच्या, ठरावाचा नमुना प्रपत्र १२ प्रमाणे राहिल. आराखडा नमुना प्रारुप, www.wsso.in या संकेतस्थळावर http://www.wsso.in/SBM२_ESTIMATE.pdf या नावाने link वर उपलब्ध आहे, त्यानुसार आराखडा तयार करावा. आराखडा तयार करण्यासाठी, https://www.sbm.gov.in वर उपलब्ध असलेल्या, संदर्भाधीन क्रमांक १ येथील मार्गदर्शक सूचना विचारात घ्याव्यात. प्रकल्पाच्या पुर्णत्वासाठी अंमलबजावणी, पर्यवेक्षण इत्यादी विविध बाबींसाठी लागणा-या, तांत्रिक तज्ञ तथा तंत्रज्ञानाची निवड करणे व प्रकल्पासाठी लागू करण्यासाठी, संदर्भाधीन क्रमांक १ येथील मार्गदर्शक सूचनामधील परिच्छेद १५.२ मधील "Administrative Charges" मध्ये दिलेल्या निर्देशानुसार कार्यवाही करावी. ग्रामस्तरीय संनियंत्रणाच्या नियोजनाचे वेळापत्रक, "प्रपत्र ११" मध्ये देण्यात यावे. ग्रामस्तरीय सनियंत्रणाकरिता गट प्रमुख म्हणून, स्वच्छतेची आवड असणा-या, माहितगार व उस्तूक व्यक्तिंची निवड करावी.

ओ) तातडीने करावयाची कामे :-

राज्यामध्ये एकूण ४०,५९८ गावे असून, ५००० पेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेली, १८१२ गावे आहेत. सन २०२०-२१ च्या वार्षिक कृती आराखड्यामध्ये, एकूण ६२१८ गावे मंजूर असून, त्यापैकी, ५००० पेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेली, ७६३ गावे आहेत. ५००० पेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेल्या परंतू, वार्षिक कृती आराखडा सन २०२०-२१ मध्ये समाविष्ठ नसलेल्या, १०४५ गावांमध्ये कचरा ढिगा-याचा प्रश्न सोडविण्यासाठी, स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा-II अंतर्गत, किमान एक बॅटरी ऑपरेटेड ट्राय सायकल, गावासाठी घेण्यात यावी. सदर बॅटरी ऑपरेटेड ट्राय सायकलची खरेदी, गावस्तरावरून जेम्स पोर्टल https://gem.gov.in/ या केंद्र शासनाच्या संकेतस्थळावरून करावी. ५००० वरील लोकसंख्येची १०४५ गावे, सन २०२०-२१

च्या वार्षिक कृती आराखड्यात जरी समाविष्ठ नसली तरी, प्रस्तावित कामे जास्त खर्चाची नसल्याने व मोठ्या गावांचा घनकचरा व्यवस्थापनाचा प्रश्न तातडीने निकाली काढण्यासाठी, सन २०२०-२१ च्या वार्षिक कृती आराखडा सुधारित करून, सुधारित आराखड्यातील कामे, जसे खतखड्डे व गावामधील लोकांमध्ये जनजागृती निर्माण करण्याची कामे, स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा-II अंतर्गत, हाती घेता येतील. घनकचरा व्यवस्थापनांतर्गत कुटुंबस्तरीय तथा सार्वजनिक स्तरीय कच-याचे वर्गीकरण करणेकामी, कचरा कुंड्या उपलब्ध करून देणे, कचरा गोळा करणे, वर्गीकरण करणे व कचरा प्रक्रियास्थळापर्यंत वहन करण्याकरिता लागणारा मनुष्यबळ खर्च, १५ व्या वित्त आयोगातून, ग्राम विकास विभागाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार, सर्व बाबींचे तंतोतंत पालन करून हाती घेण्यात यावे.

प्रपत्र ०१ घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखड्यासाठी कुटुंब स्तर सर्वेक्षण आणि माहिती संकलन

गावाचे नाव ____________, ग्रामपंचायत : __________

कुटुंबाची सर्वसाधारण माहिती				शौचालयाचा प्रकार				सांडपाणी (ग्रे) अस्तित्वातील विल्हेवाट पद्धती					शौचालय सांडपाणी (ब्लॅक वॉटर) विल्हेवाट पद्धती				घनकचरा			
अनु.	वार्ड क्रमांक	कुटुंब प्रमुखाचे नाव	कुटुंबातील सदस्यांची संख्या	एक शौच खड्डा	दोन शौच खड्डे	सेप्टिक टँक	इतर	शोषखड्डा	परसबाग	नाली/ गटर	नदी	उघड्यावर	शोषखड्डा	गटार	उघड्यावर	इतर	कचरा वर्गीकरण हो/नाही	साधारणत: ओल्या कचऱ्याचे प्रमाण (कि. ग्रॅम)	स्वतःचा खड्डा	एकत्र/ सार्वजनिक खड्डा
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१
एकूण																				

(प्रपत्र-०१ हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत अस्तित्वातील उपांगासंबधात माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे.)

__ तालुका : ___________ जिल्हा : ___________

व्यवस्थापन					घनकचरा विल्हेवाट (सुका कचरा)						मैला गाळ व्यवस्थापन (शौचालय खड्डा किंवा सेप्टिक टाकी रिकामी करण्याची पद्धती) व्यवस्थापन				घरगुती घातक कचरा विल्हेवाट (गोळया - औषधे - सॅनिटरी नॅपकिन)				इतर माहिती
बायोगॅस	कचरा कुंडी	उघड्यावर	ग्राम पंचायत संकलन	इतर	जाळतो	विकतो	कचरा कुंडी	नदीत फेकतो	ग्राम पंचायत संकलन	इतर	खड्डा उपसून खत शेतात टाकतात	खड्डा उपसून उघड्यावर टाकतात	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला प्रक्रियेसाठी पाठवतात	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला गावाबाहे उघड्यावर टाकून देतात	कचरा कुंडी	खड्ड्यात विल्हेवाट	जाळतो	इतर	जनावरे संख्या
२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१

प्रपत्र २ घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखड्यासाठी शैक्षणिक संस्थास्तर (शाळ(णवाडी इत्यादी) सर्वेक्षण आणि माहिती संकलन

गावाचे नाव ___________, ग्रामपंचायत : ___________ तालुका : ___________ जिल्हा : ___________

प्राथमिक माहिती									पाणी व्यवस्था							शौचालय																					मैला
			विद्यार्थी संख्या			शिक्षक संख्या			शाळेतील वापराच्या पाण्याच्या स्रोताचे प्रकार					पाण्याची टाकी	पुरेशा पाणी तोट्या	विद्यार्थी शौचालय संख्या **		शिक्षक शौचालय संख्या		विद्यार्थी मुतारी संख्या		शिक्षक मुतारी	शौचालय सद्यस्थिती (योग्य असल्यास टीक करा)*										शौचालय प्रकार				
अनु. क्र.	अंगणवाडी/ शाळेचे कोड नंबर	अंगणवाडी/शाळेचे नाव	एकूण	मुले	मुली	एकूण	पु.	स्त्री	नळ	विहिर	हातपंप	बोअर	इतर	हो/नाही	हो/नाही	मुले	मुली	पु.	स्त्री	मुले	मुली	हो/नाही	इमारत	भांडे	छत	दरवाजा	हवा/उजेड	वीज	पाणी	संख्या पुरेशी (हो/नाही)	वापरास योग्य	वापरास योग्य नाही	१ पिट	२ पिट	सेप्टिक टँक	इतर (नमूद करावे)	खड्डा उपसून खत शेतात टाकतात
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८
१																							☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐		☐
२																							☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐		☐
३																							☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐		☐
४																							☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐		☐
५																							☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐		☐
एकूण																																					

**एक शीट म्हणजे एक शौचालय याप्रमाणे संख्या द्यावी.

* उपरोक्त चौकोनामध्ये √ टिक करावे अन्यथा रिक्त ठेवावे

(प्रपत्र-०२ हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत अस्तित्वातील शालेय संस्थात्मक उपाय योजनांबाबत माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे)

गाळ व्यवस्थापन (शौचालय खड्डा किंवा सेप्टिक टाकी रिकामी करण्याची पद्धती)			शौचालय सांडपाणी (ब्लॅक वॉटर) व्यवस्थापन				घनकचरा					सांडपाणी व्यवस्थापन (ग्रे)				मासिकपाळी		सिक रूम
							वर्गीकरण	व्यवस्थापन				हात धुण्याची सोय	व्यवस्थापन			स्वतंत्र खोली	इन्सीनेरेटर	
खड्डा उपसून उघड्यावर टाकतात	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला प्रक्रियेसाठी पाठवतात	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला गावाबाहेर उघड्यावर टाकून देतात	शोषखड्डा □	गटार □	उघड्यावर	इतर (नमूद करावे)	हो/नाही	स्वतःचा खड्डा	सार्वजनिक खड्डा	ग्राम पंचायत संकलन व्यवस्था	इतर (नमूद करावे)	हो/नाही	शोषखड्डा	झाडे/झुडपे /सिंचन/परसबाग	गटार	(हो/नाही)	(हो/नाही)	(हो/नाही)
३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७
□	□	□	□	□	□			□	□	□								
□	□	□	□	□	□			□	□	□								
□	□	□	□	□	□			□	□	□								
□	□	□	□	□	□			□	□	□								
□	□	□	□	□	□			□	□	□								

प्रपत्र ३ धनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखड्यासाठी आरोग्य केंद्र सर्वेक्षण आणि

गावाचे नाव ग्रामपंचायत तालुका जिल्हा

प्राथमिक माहिती			मैला गाळ व्यवस्थापन (शौचालय खड्डा किंवा सेप्टिक टाकी रिकामी करण्याची पद्धती) व्यवस्थापन				शौचालय सांडपाणी (ब्लॅक वॉटर) व्यवस्थापन			
अनु. क्र.	आरोग्य केंद्र नाव	अस्तित्वातील शौचालय संख्या *	खड्डा उपसून खत शेतात टाकतात	खड्डा उपसून उघड्यावर टाकतात	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला प्रक्रियेसाठी पाठवतात	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला गावाबाहेर उघड्यावर टाकून देतात	शोषखड्डा	गटार नदी/ तलाव इत्यादी	उघड्याव र	इतर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१										
२										
३										
एकूण										

* एक शीट म्हणजे एक शौचालय याप्रमाणे संख्या द्यावी.

(प्रपत्र-०३ हे धनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत अस्तित्वातील आरोग्य संस्थात्मक उपांगासंबधात माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे.

माहिती संकलन

घनकचरा व्यवस्थापन					वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन			सांडपाणी व्यवस्थापन (ग्रे) व्यवस्थापन			
वर्गीकरण होय/ नाही	स्वतःचा खड्डा /Compost Pit	सार्वजनिक खड्डा	ग्राम पंचायत संकलन व्यवस्था	इतर	आरोग्य केंद्राचा स्वतःचा खत खड्डा	ग्राम पंचायत संकलन व्यवस्था	इतर	आरोग्य केंद्रामध्ये हात धुण्याची सोय आहे / नाही	शोषखड्डा	नाली/ गटर	उघड्यावर
१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३

प्रपत्र ४ घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखड्यासाठी सार्वजनिक शौचालय सर्वेक्षण आणि माहिती संकलन

गावाचे नाव ___________, ग्रामपंचायत : ___________ तालुका : ___________ जिल्हा : ___________

अनु.	सार्वजनिक शौचालय नाव/शौचालयामध्ये किती बैठक(sheet) /शौचालय वापरणा-याची लोकसंख्या	पाण्याची उपलब्धतता पुरेशी आहे का	वापराच्या पाण्याचे स्रोत	शौचालय देखभाल यंत्रणा				मैला गाळ व्यवस्थापन (शौचालय खड्डा किंवा सेप्टिक टाकी रिकामी करण्याची पद्धती) व्यवस्थापन				शौचालय सांडपाणी (ब्लॅक वॉटर) व्यवस्थापन			
				ग्रामपंचायत	बचत गट	बाजार समिती	इतर	खड्डा उपसून खत शेतात टाकतात	खड्डा उपसून उघड्यावर टाकतात	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला प्रक्रियेसाठी पाठवतात / प्रक्रिया व्यवस्था(STP) आहे किंवा कसे	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला गावाबाहेर उघड्यावर टाकून देतात	शोषखड्डा	गटार	उघड्यावर	इतर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
२															
एकूण															

(प्रपत्र ०४ हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत सार्वजनिक शौचालय, अस्तित्वातील माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे.)

प्रपत्र ५ घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखड्यासाठी इतर संस्था सर्वेक्षण आणि माहिती संकलन

गावाचे नाव : ग्रामपंचायत : तालुका : जिल्हा :

प्राथमिक माहिती				मैला गाळ व्यवस्थापन (शौचालय खड्डा किंवा सेप्टिक टाकी रिकामी करण्याची पद्धती)				शौचालय सांडपाणी (ब्लॅक वॉटर)व्यवस्थापन					घनकचरा व्यवस्थापन					सांडपाणी व्यवस्थापन (ग्रे)			
अनु	संस्थेचा कोड नंबर	कार्यालयाचे नाव /संस्थेचे नाव	शौचालय संख्या	खड्डा उपसून खत शेतात टाकतात	खड्डा उपसून उघड्यावर टाकतात	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला प्रक्रियेसाठी पाठवतात/STP Loacation	सेप्टिक टाकी रिकामी करून मैला गावाबाहेर उघड्यावर टाकून देतात	शोषखड्डा	गटार	उघड्यावर	शेतीसाठी	इतर	कचरा वर्गीकरण हो/नाही	स्वतःचा खड्डा	सार्वजनिक खड्डा	ग्राम पंचायत संकलन व्यवस्था	इतर	शोषखड्डा	झाडांना दिले जाते	गटार	उघड्यावर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२

(प्रपत्र-०५ हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत इतर संस्थांबाबत अस्तित्वातील माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे.)

प्रपत्र ०६ घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखड्यासाठी समस्या, उपाययोजना आणि तंत्रज्ञान निश्चिती (भाग ०१)

गावाचे नाव : ग्रामपंचायत : तालुका : जिल्हा :

क्र	स्तर	एकूण लोकसंख्या	व्यवस्थापन समस्या										
			घनकचरा व्यवस्थापन उपांगे	घनकचरा उपांगे संख्या	उपांग लोकसंख्या	सांडपाणी व्यवस्थापन उपांगे	सांडपाणी व्यवस्थापन उपांगे संख्या	उपांग लोकसंख्या	मैलागाळ उपांगे	मैलागाळ उपांगे संख्या	उपांग लोकसंख्या	उपलब्ध इन्सिनेटर	लोकसंख्या
१	कुटुंब		खतखड्डा/खत कुंडी			शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				शौचखड्डे			
			ट्राय सायकल/बॅटरी ऑपरेटेड ट्राय सायकल			सार्वजनिक शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				सेप्टीक टॅंक			
			प्लास्टिक स्टोरेज शेड			डिवॅट/स्थिरीकरण तळे/इतर स्मॉल बोअर बंदिस्त गटारासह				ट्विन			
२	शाळा		खतखड्डा/खत कुंडी			शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				शौचखड्डे			
			ट्राय सायकल/बॅटरी ऑपरेटेड ट्राय सायकल			सार्वजनिक शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				सेप्टीक टॅंक			
			प्लास्टिक स्टोरेज शेड			डिवॅट/स्थिरीकरण तळे/इतर स्मॉल बोअर बंदिस्त गटारासह				ट्विन			
३	अंगणवाडी		खतखड्डा/खत कुंडी			शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				शौचखड्डे			
			ट्राय सायकल/बॅटरी ऑपरेटेड ट्राय सायकल			सार्वजनिक शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				सेप्टीक टॅंक			
			प्लास्टिक स्टोरेज शेड			डिवॅट/स्थिरीकरण तळे/इतर स्मॉल बोअर बंदिस्त गटारासह				ट्विन			
४	आरोग्यकेंद्र		खतखड्डा/खत कुंडी			शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				शौचखड्डे			
			ट्राय सायकल/बॅटरी ऑपरेटेड ट्राय सायकल			सार्वजनिक शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				सेप्टीक टॅंक			
			प्लास्टिक स्टोरेज शेड			डिवॅट/स्थिरीकरण तळे/इतर स्मॉल बोअर बंदिस्त गटारासह				ट्विन			
५	इतर संस्था		खतखड्डा/खत कुंडी			शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				शौचखड्डे			
			ट्राय सायकल/बॅटरी ऑपरेटेड ट्राय सायकल			सार्वजनिक शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				सेप्टीक टॅंक			
			प्लास्टिक स्टोरेज शेड			डिवॅट/स्थिरीकरण तळे/इतर स्मॉल बोअर बंदिस्त गटारासह				ट्विन			
६	इतर सार्वजनिक ठिकाणे		खतखड्डा/खत कुंडी			शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				शौचखड्डे			
			ट्राय सायकल/बॅटरी ऑपरेटेड ट्राय सायकल			सार्वजनिक शोषखड्डा/ मॅजिक पिट				सेप्टीक टॅंक			
			प्लास्टिक स्टोरेज शेड			डिवॅट/स्थिरीकरण तळे/इतर स्मॉल बोअर बंदिस्त गटारासह				ट्विन			

(प्रपत्र-०६ (१) हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत व्यवस्थापन समस्यांबाबत माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे)

प्रपत्र ०६ घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखड्यासाठी समस्या, उपाययोजना आणि तंत्रज्ञान निश्चिती (भाग ०२)

गावाचे नाव :   ग्रामपंचायत :   तालुका :

जिल्हा :

क्र	स्तर	एकूण लोक संख्या	व्यवस्थापन उपाययोजना								
			घनकचरा व्यवस्थापन उपांगे	लोक संख्या	सांडपाणी व्यवस्थापन उपांगे	उपांग लोकसंख्या	गैलागाळ उपांगे	उपांग लोकसंख्या	मासिकपाळी शोषके	उपांग लोकसंख्या
१	कुटुंब		दुरुस्ती/पुनर्जिवितीकरण/अस्तित्वातील उपांगे रद्द करून नवीन प्रस्तावित							
२	शाळा		दुरुस्ती/पुनर्जिवितीकरण/अस्तित्वातील उपांगे रद्द करून नवीन प्रस्तावित							
३	अंगणवाडी		दुरुस्ती/पुनर्जिवितीकरण/अस्तित्वातील उपांगे रद्द करून नवीन प्रस्तावित							
४	आरोग्यकेंद्र		दुरुस्ती/पुनर्जिवितीकरण/अस्तित्वातील उपांगे रद्द करून नवीन प्रस्तावित							
५	इतर संस्था		दुरुस्ती/पुनर्जिवितीकरण/अस्तित्वातील उपांगे रद्द करून नवीन प्रस्तावित							
६	इतर सार्वजनिक ठिकाणे		दुरुस्ती/पुनर्जिवितीकरण/अस्तित्वातील उपांगे रद्द करून नवीन प्रस्तावित							

(प्रपत्र-०६ (२) हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत व्यवस्थापन उपाययोजनाबाबत माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे.)

प्रपत्र ०६ घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखड्यासाठी समस्या, उपाययोजना आणि तंत्रज्ञान निश्चिती (भाग ०३)

गावाचे नाव : ग्रामपंचायत : तालुका :

जिल्हा :

क्र	स्तर	एकूण लोक संख्या	व्यवस्थापन तंत्रज्ञान निवड							
			घनकचरा निवडलेले तंत्रज्ञान	उपांग लोकसंख्या	सांडपाणी निवडलेले तंत्रज्ञान	उपांग लोकसंख्या	मैलागाळ निवडलेले तंत्रज्ञान	उपांग लोकसंख्या	मासिकपाळी शोषके निवडलेले तंत्रज्ञान	उपांग लोकसंख्या
१	कुटुंब									
२	शाळा									
३	अंगणवाडी									
४	आरोग्यकेंद्र									
५	इतर संस्था									
६	इतर सार्वजनिक ठिकाणे									

(प्रपत्र-०६ (३) हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत व्यवस्थापन तंत्रज्ञान निश्चितीबाबत माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे.)

प्रपत्र ०७ : घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखड्यासाठी निधी व्यवस्थापन
(५ वर्षाच्या देखभाल दुरुस्ती खर्चासह)

गावाचे नाव : ग्रामपंचायत : तालुका :

जिल्हा :

क्र	स्तर	उपक्रमाचे नाव	एकूण लोक संख्या	धोरणातील निकषानुसार प्रती माणशी खर्च	एकूण अपेक्षित खर्च	निधी स्रोत तपशील							
						स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा)	पंधरावा वित्त आयोग	नरेगा	कुटुंब सहभाग	सीएसआर	लोक सहभाग	इतर (तपशील द्या)	एकूण
१	कुटुंब												
२	शाळा												
३	अंगणवाडी												
४	आरोग्यकेंद्र												
५	इतर संस्था												
६	सार्वजनिक ठिकाणे												
एकूण													

(प्रपत्र-०७ हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत निधी व्यवस्थापन कृतीसंगमाच्या माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे.)

प्रपत्र ०८ स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा-॥
गावनिहाय घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखडा, माहिती, शिक्षण व संवाद उपक्रम नियोजन प्रपत्र

क्र.	संवाद घटक	सहभागी घटकनिहाय संवाद उपक्रम			संवाद साहित्य	संवाद पद्धती	सहभागी अपेक्षित घटक	शेरा
		कुटुंबस्तर	संस्थास्तर	सार्वजनिक स्तर				
१	घनकचरा व्यवस्थापन	गृहभेटी, लक्षगट, प्रत्यक्ष चर्चा, अभ्यास दौरे स्पर्धा.			मार्गदर्शिका, शासन परिपत्रक, पोस्टर, फ्लिपचार्ट, जेम, पाकेट डायरी, पझल, चित्रपुस्तिका,	आंतरव्यक्ति, समुह, दुरस्थ आडिओ व्हिडीओ संवाद		
२	सांडपाणी व्यवस्थापन	परसबाग, शोषखड्डे, स्थिरिकरण तळे, डिवॅटस, इतर तंत्रज्ञान माहिती.						
३	मैलागाळ व्यवस्थापन	रिट्रोफिटींग काळे पाणी व्यवस्थापन, मैला व्यवस्थापनाच्या पद्धती						
४	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन	प्लास्टिक कचरा,						
५	मासिक पाळीत वापरलेल्या शोषकांचे							
६	गोवरधन प्रकल्प							

स्वच्छाग्रही, आरोग्यपोषण स्वच्छता व पाणी पुरवठा समितीच्या मदतीने गावात संवाद. गट संसाधन केंद्र, स्वच्छताग्रही यांच्या मदतीने करतील, गरज पडल्यास तालुका कक्षाने मदत करावी व संवाद साहित्य उपलब्ध करावे

(प्रपत्र-०८ हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत निधी व्यवस्थापन माहिती, शिक्षण व संवाद अनुषंगाने उपक्रमांची तथा संवाद साहित्य, संवाद पद्धती व सहभागी अपेक्षित घटकांची माहिती संकलन करण

//प्रपत्र-०९//

स्वभागि (ग्रा) टप्पा-II अंतर्गत घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापनाच्या उपांगासाठी अंदाजपत्रकीय तरतूद व निधी तपशिल

ग्रामपंचायत ________________ तालुका ______________ जिल्हा ________________

अक्र	उपांग	अस्तित्वातील उपांगे संख्या	प्रस्तावित उपांगे संख्या	अंदाजपत्रकीय किमत	निधी स्रोत व लागणारा निधी						
					स्वभामी (केंद्र)	स्वभामी (राज्य)	स्वभामी (एकूण)	१५ वा वित्त आयोग	मनरेगा	बिझिनेस मॉडेल / सीएस आर	इतर (ग्रापं स्व निधी)
अ	वैयक्तिक स्तर कुटुंब स्तर शौचालय										
१	शौचालय रेट्रोफिटिंग										
२.१	सामुदायिक/ सार्वजनिक शौचालय संकुल										
२.२	सामुदायिक/ सार्वजनिक शौचालय संकुल देखभाल व दुरूस्ती										
३.१	कुटुंबस्तरीय कचरा कुंडी										
३.२	सार्वजनिकस्तरीय कचरा कुंडी										
३.३	कुटुंबस्तरीय खतकुंडी/खत खड्डे										
३.४	सार्वजनिक खतखड्डे										
३.५	सार्वजनिक खत प्रक्रिया -पाईल कम्पोस्टिंग										
३.६	सार्वजनिक खत प्रक्रिया -परमनंट टॅक मेथड										
३.७	सार्वजनिक खत प्रक्रिया -गांडूळ खत										
३.८	सार्वजनिक खत प्रक्रिया -विन्ड्रो कम्पोस्टिंग										
३.९	सार्वजनिक खत प्रक्रिया -रोटरी ड्रम कम्पोस्टिंग										
३.१०	ट्राय सायकल/बॅटरी ऑपरेटेड ट्राय सायकल										
३.११	इतर वाहन										
३.१२	प्लास्टिक कचरा संकलन शेड										
३.१३	कचरा वर्गीकरण, साठवण व खत परिसर व्यवस्था सेटअप										
३.१४	कचरा गोळा करणाऱ्या व वर्गीकरण करणाऱ्या मनुष्यबळाचे वेतन										
३.१५	कचरा वर्गीकरण व परिसर सफाईसाठी उपयुक्त अवजारे व साहित्य										
३.१६	घनकचरा व्यवस्थापन देखभाल व दुरूस्ती										
	घनकचरा व्यवस्थापन स्वभामि (ग्रा)टप्पा-II सार्वजनिक उपांगाच्या लोकसंख्येसाठी अनुज्ञेयता										

अक्र	उपांग	अस्तित्वातील उपांगे संख्या	प्रस्तावित उपांगे संख्या	अंदाजपत्रकीय किमत	निधी स्रोत व लागणारा निधी						
					स्वभामी (केंद्र)	स्वभामी (राज्य)	स्वभामी (एकूण)	१५ वा वित्त आयोग	मनरेगा	बिझिनेस मॉडेल / सीएसआर	इतर (ग्रापं स्व निधी)
४	सांडपाणी व्यवस्थापन										
४.१.१	कुटुंबस्तरीय शोषखड्डे										
४.१.२	कुटुंबस्तरीय परसबाग										
४.२	सार्वजनिक शोषखड्डे										
४.३	सार्वजनिक मॅजिक पिट										
४.४	सार्वजनिक लीच पिट										
४.५	सार्वजनिक पाझार खडडा										
४.६	सार्वजनिक परसबाग										
४.७	स्मॉल बोअर ड्रेनेज/सिवर										
४.८	स्थिरीकरण तळे										
४.९	फिक्सी कल्चर / फॉक्सनट										
४.९	डिवॅटस										
४.११	सॉईल टेक										
४.१२	इन्टीग्रेटेड वेट लॅंड										
४.१३	पायथोराईड										
४.१४	ॲनारॉबिक बी. आर. (ABR)										
४.१५	शुद्धीकरण केंद्र										
४.१६	इतर तंत्रज्ञान										
४.१७	खुल्या नाल्या व गटारे.										
	सांडपाणी व्यवस्थापन स्वभामि (ग्रा)टप्पा-II सार्वजनिक उपांगाच्या										
	गावासाठी एकूण अनुज्ञेयता										
	व्यावसायिक संस्था शुल्क										
	त्रयस्थ यंत्रणा तपासणी शुल्क										
	कॉन्टीनजन्सी										
	वर्क चार्ज एस्टॅब्लिशमेंट										
	एकूण रक्कम रूपये										

प्रपत्र-९ सर्व उपांगाची कृतीनिहाय संगमासहित स्वभामि (ग्रा) टप्पा-II अंतर्गत लागणारा निधी व अंदाजपत्रकीय तरतूदीचा तपशिल दर्शविण्यासाठी आहे.

प्रपत्र १० स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा-॥ गावनिहाय घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखडा
सामाजिक सनियंत्रण नियोजन प्रपत्र

क्र.	सनियंत्रण विषय	उपक्रमांची सद्यस्थिती	सनियंत्रण गटप्रमुखाचे नाव	सनियंत्रण गटातील सदस्याचे नाव	मासिक क्षेत्रभेटीचा अपेक्षित दिनांक	पुनर्विलोकन बैठकीचा अपेक्षित दिनांक	शेरा
१	कुटुंबस्तरावरील अंमलबजावणी						
२	संस्थात्मक स्तरावरील अंमलबजावणी						
३	सार्वजनिक स्तरावरील अंमलबजावणी						
४	लोकसहभाग निश्चिती						
५	स्वच्छता साधनांची निर्मिती, निगा, देखभाल आणि दुरुस्ती						

(प्रपत्र-१० हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन अंतर्गत सामाजिक सनियंत्रण माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे.)

प्रपत्र ११ स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा ॥

गावनिहाय घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन आराखडा

उपक्रम अंमलबजावणी वेळापत्रक प्रपत्र

क्र.	घनकचरा सांडपाणी घटकवार उपक्रम तपशील	महिना ०१	महिना ०२	महिना ०३	महिना ०४	महिना ०५	महिना ०६	महिना ०७	महिना ०८	महिना ०९	महिना १०	महिना ११	महिना १२
१	सांडपाणी व्यवस्थापन	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
२	घनकचरा व्यवस्थापन	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
३	मैलागाळ व्यवस्थापन	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
४	प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
५	मासिक पाळीत वापरलेल्या शोषकांचे व्यवस्थापन	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
६	गोबरधन प्रकल्प	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

***योग्य असल्यास V येथे टीक करावे.**

(प्रपत्र-११ हे घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन प्रकल्प अंमलबजावणी वेळापत्रक माहिती संकलन करण्याच्या उद्देशाने भरण्याचे नियोजन आहे.)

प्रपत्र-१२

ग्रामपंचायत-------------

ता.------जि.---------

दि. / /

मासिक सभा

कार्यवृत्तांत

आज दि. / / रोजी मौ ग्रामपंचायत---------ता. ------जि.--------ची मासिक सभा आयोजित करण्यात आली आहे. सभेचे अध्यक्ष म्हणून श्री/श्रीमती.------------------पदनाम-------हे उपस्थित होते. तर सचिव म्हणून श्री/श्रीमती.-------------------ग्रामसेवक/ग्रामविकास अधिकारी ग्रामपंचायत---------------हे उपस्थित होते.

सदर सभेत पुढील प्रमाणे विषयावर चर्चा होऊन ठराव समंत झाले आहेत.

विषय क्र. (---) -----या गावाकरिता स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा-॥ अंतर्गत
घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन उपक्रम राबविण्याबाबत.

सुचक :श्री/श्रीमती ------------- अनुमोदक श्री/श्रीमती-----------

ठराव क्र. (---)

राज्यामध्ये केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचना माहे जुलै २०२० अन्वये स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा- ॥ राबविण्यात येत आहे. याबाबत सुचक यांनी सुचविल्या प्रमाणे--- गाव, ग्रामपंचायत.----------ता.--------जि.---------- या गावामध्ये, सर्वांगीण स्वच्छतेसाठी, स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा- ॥ अंतर्गत, घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन उपक्रम राबवावयाचा आहे. याबाबत सचिव, ग्रामपंचायत.---- यांनी सदर बैठकीमध्ये कार्यक्रमाशी संबधित मार्गदर्शक सुचना, शासन परिपत्रक, शासन निर्णय इत्यादीचे वाचन केले. सदर विषयाच्या अनुषंगाने, आयोजित बैठकीमध्ये सविस्तर चर्चा झाली व पुढील प्रमाणे ठराव मंजुर करण्यात आला.

केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचना माहे जुलै २०२० चे पृष्ठ क्र. ५० वर नमुद केल्याप्रमाणे, उपांगनिहाय अनुज्ञेयता तथा बंधनकारक कृतिसंगमे यांच्या अधीन राहून, सदर मार्गदर्शक सूचना पृष्ठ क्रमांक ११० व १११ वर नमूद केल्याप्रमाणे, स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा) टप्पा- ॥ आणि अन्य विविध कृतिसंगमे यांच्या माध्यमातून हाती घ्यावयाच्या उपांगांसाठी निधीचे नियोजन व अंमलबजावणी करण्यात येईल. राबवावयाच्या प्रकल्पाकरिता लागणारी आवश्यक जागा या ग्रामपंचायतीकडे उपलब्ध आहे तसेच योजनेत समाविष्ठ उपगांची कामे पुर्ण झाल्यानंतर, त्याअनुषंगाने, घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन प्रकल्पासाठी आवश्यक असणारी शाश्वत देखभाल व दुरुस्ती, ग्रामपंचायतीच्या स्वनिधीतून करण्यात येईल, अशी हमी सदर ग्रामपंचायत देत आहे. सभेमध्ये याबाबत चर्चा होवून, ठरावास एकमताने मान्यता देण्यात आली.

स्वाक्षरी

अध्यक्ष	सचिव
ग्राम पंचायत ------ तालुका --------	ग्राम पंचायत -----------तालुका ---------
जिल्हा -------------	जिल्हा ---------------------

स्वच्छ भारत अभियान (ग्रामीण) टप्पा २
ग्रामपंचायतीमध्ये वैयक्तिक तसेच सार्वजनिक स्तरावर घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापनाबाबत मार्गदर्शक सूचना.

महाराष्ट्र शासन

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

शासन शुद्धिपत्रक क्रमांकः स्वभामि-२०२०/प्र.क्र.११६/पापु-१६

मंत्रालय, ७ वा मजला, जी.टी. रूग्णालय संकुल,
लोकमान्य टिळक मार्ग, मुंबई- ४०० ००१.
दिनांक: १४ जानेवारी, २०२१.

वाचा : शासन परिपत्रक क्रमांकः स्वभामि-२०२०/प्र.क्र.११६/पापु-१६,दिनांक २८ ऑक्टोबर,२०२०.

शासन शुद्धिपत्रक

उपरोक्त वाचा येथील शासन परिपत्रकातील परिच्छेद क्रमांक ६.१ (i) पुढीलप्रमाणे वाचण्यात यावा:-

"६.१ घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन- ठळक वैशिष्ट्ये:-

i) प्रकल्पांचे परिक्षण, विकास व अंमलबजावणी करण्यासाठी, जिल्हा स्तरावरनिवड झालेल्या व्यावसायिक संस्था/स्वयंसेवी संस्था यांचे सहाय्य घेता येईल. जिल्हा परिषदेने त्यांच्या गरजेनुसार, एक्सप्रेशन ऑफ इंटरेस्ट पद्धतीने जिल्ह्यासाठी व्यावसायिक संस्था/स्वंयसेवी संस्था यांचे एम्पॅनेलमेंट करावे. त्याच प्रमाणे या करीता सेवानिवृत्त शाखा अभियंता/उप अभियंता प्रचलित शासकीय धोरणानुसार घेता येतील. त्याच प्रमाणे RFP करुन बाहय संस्थेद्वारे तसेच, जिल्हा परिषदेच्या अधिपत्याखालील इतर विभागात जर अशा प्रकारे मनुष्यबळ, बाहय संस्था कार्यरत असतील, तर त्यांच्याकडून मनुष्यबळ उपलब्ध करुन घेता येईल. मनुष्यबळ यांनी सर्वेक्षण करणे, अंदाजपत्रकीय प्रस्ताव तयार करणे, आराखडे तयार करणे, पर्यवेक्षण करणे व तांत्रिक सल्ला/सहाय्य प्रदान करणे याबाबीकरिता, ग्रामस्तरिय घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापनाकरिता तसेच जिल्हा स्तरिय प्लास्टिक वेस्ट मॅनेजमेन्ट, मैला व्यवस्थापन[फिकल स्लज मॅनेजमेन्ट] व गोबरधनकरिता स्वच्छ भारत अभियान(ग्रामीण) टप्पा २ अंतर्गत अनुज्ञेय असलेल्या निधीच्या ५% किंवा रूपये १,००,०००/- (रूपये एक लक्ष फक्त) यापैकी जी कमी असेल त्या रकमेच्या मर्यादेपर्यंत,[तथापि सदरची रक्कम रूपये

१,००,०००/- (रूपये एक लक्ष फक्त) पेक्षा जास्त नसावी] व्यावसायिक संस्था/स्वंयसेवी संस्था यांना शुल्क म्हणून अनुज्ञेय राहिल. (संदर्भाधीन क्रमांक १ येथील मार्गदर्शक सुचनांमधील परिच्छेद क्रमांक १५.२ नुसार) उपरोक्त ५% किंवा रूपये १,००,०००/- (रूपये १.०० लक्ष फक्त) यापैकी जे कमी असेल त्या रकमेची तरतूद, प्रकल्पाच्या अंदाजपत्रकामध्ये अंतर्भूत करावी. सदर रक्कम अंदाजपत्रकामध्ये समाविष्ट नसल्यास, रक्कम अनुज्ञेय असणार नाही.

बाहय यंत्रणेकडून मनुष्यबळ घेतल्यास, गावांचा समूह लक्षात घेवून मनुष्यबळास देण्यात येणारा मोबदला, हा वरील शुल्काच्या मर्यादेतच असावा. बाहय संस्थेद्वारे घेतलेल्या मनुष्यबळास घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापनाचे योग्य प्रशिक्षण देणे आवश्यक राहील.

घनकचरा, सांडपाणी, प्लास्टीक, गोबरधन व मल व्यवस्थापन याकरीता वापरावयाची तंत्रज्ञाने याबाबत विवेचन व करावयाची कामे या संदर्भातील उल्लेख, संदर्भ क्रं १ येथील मार्गदर्शक सूचनामध्ये करण्यात आला आहे, त्याचे तंतोतंत पालन करावे.

सदर शासन शुध्दीपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२१०११४१४४५५०८९२८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे."

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने.

Smita Sachin Rane

Digitally signed by Smita Sachin Rane
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=Water Supply and Sanitation Department, postalCode=400032, st=Maharashtra, 2.5.4.20=f85d92aa99ea42eb86747707e3c3a129af986c1f95f6bc3e8165ceaf5155e6e7, serialNumber=4b9befd340493837db4cffafa6b96eeaf6aa3c12a7a6bf0467b0f517b724e8ee, cn=Smita Sachin Rane
Date: 2021.01.14 14:49:24 +05'30'

(स्मिता स. राणे)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव.
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव.
३. सर्व मा.मंत्री/ मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
४. मा.विधानसभा व विधानपरिषद सदस्य.
५. मुख्य सचिव,मंत्रालय, मुंबई.

६. अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव सर्व,मंत्रालय, मुंबई.

७. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई.

८. जिल्हा परिषद अध्यक्षा/अध्यक्ष ,सर्व.

९. सर्व विभागीय आयुक्त व जिल्हाधिकारी

१०.महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.

११.सहसचिव (स्वभामि),पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग,मंत्रालय, मुंबई

१२.मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद सर्व.

१३.उपायुक्त (विकास), सर्व.

१४.संचालक, निरी/संचालक, मीत्रा -नाशिक /संचालक,नीरी-नागपूर/संचालक,उन्नत महाराष्ट्र अभियान, सर्व शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय

१५. प्रकल्प संचालक(स्वभामि), राज्य पाणी व स्वच्छता मिशन, बेलापूर, नवी मुंबई.

१६.उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणी व स्वच्छता/पंचायत), जिल्हा परिषद सर्व, यांनी ह्या शासन निर्णयाच्या छायाप्रती प्रत्येक पंचायत समिती सभापती /उपसभापती व गट विकास अधिकारी यांना द्याव्यात व गट विकास अधिकारी यांनी प्रत्येक पंचायत समिती सदस्य, सरपंच व ग्राम विकास अधिकारी यांना द्याव्यात.

१७.उप अभियंता, ग्रामिण पाणी पुरवठा उप विभाग सर्व.

१८.पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व कार्यासने.

१९.संगणक समन्वयक, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, यांनी सदरचा शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, राज्य पाणी व स्वच्छता मिशन, बेलापूर व राज्य शासनाच्या संकेतस्थळावर अपलोड करावा तसेच वरील सर्वांना ई-मेलद्वारेही पाठवावा.

२०.निवडनस्ती,पापु-१६.

स्वच्छ भारत अभियान (ग्रामीण) टप्पा-॥ अंतर्गत गावे हागणदारी मुक्त अधिक (ODF Plus) म्हणून जाहीर करण्यासाठी व पडताळणी करण्यासाठी मार्गदर्शक सूचना.

महाराष्ट्र शासन

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक :- स्वभामि २०२१/प्र.क्र.१६४/पापु १६
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक :- १५ मार्च, २०२१.

वाचा

१. केंद्र शासन पेयजल व स्वच्छता विभाग, जलशक्ती मंत्रालय यांच्या माहे, जुलै, २०२० च्या मार्गदर्शक सुचना
२. केंद्र शासनाच्या पेयजल व स्वच्छता मंत्रालयाचे पत्र दिनांक ०९ जून,२०१५.
३. केंद्र शासनाच्या पेयजल व स्वच्छता विभाग, जलशक्ती मंत्रालय यांचे पत्र दिनांक ३० जून, २०२०.
४. पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:-स्वभामि-२०१५/ प्र.क्र. १८१/पापु-८, दिनांक २७ ऑक्टोबर २०१५.
५. पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:- स्वभामि-२०१९/ प्र.क्र.१९० / पापु-१६, दिनांक १८ जुलै २०१९

शासन परिपत्रक:-

संयुक्त सचिव, स्वच्छ भारत अभियान (ग्रामीण), पेयजल व स्वच्छता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे दिनांक ९ जून २०१५ च्या पत्रामध्ये, हागणदारीमुक्त ग्रामपंचायतीची व्याख्या स्पष्ट करण्यात आली आहे. त्यास अनुसरून, संदर्भाधीन क्रमांक ४ येथील, दिनांक २७ ऑक्टोबर, २०१५ च्या शासन निर्णयान्वये, हागणदारीमुक्त झालेल्या ग्रामपंचायती स्वयंघोषित करणे आणि त्यांची पडताळणी करणे या अनुषंगाने व संदर्भाधीन क्रमांक ५ येथील, दिनांक १८ जुलै, २०१९ च्या शासन निर्णयान्वये, हागणदारीमुक्त झालेल्या ग्रामपंचायतींची दुस-या टप्प्यातील पडताळणीबाबत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत.

आता संयुक्त सचिव, स्वच्छ भारत अभियान (ग्रामीण), पेयजल व स्वच्छता विभाग, जलशक्ती मंत्रालय, नवी दिल्ली, यांनी संदर्भाधीन क्रमांक ३ येथील दिनांक ३० जून, २०२० च्या पत्रान्वये, स्वच्छ भारत अभियान (ग्रामीण) टप्पा-॥ अंतर्गत गावे हागणदारीमुक्त अधिक (ODF Plus) म्हणून जाहीर करण्यासाठी व पडताळणी करण्याबाबत कार्यपद्धती विषद केली आहे. त्यास अनुसरून, स्वच्छ भारत अभियान (ग्रामीण) टप्पा-॥ अंतर्गत गावे **हागणदारी मुक्त अधिक (ODF Plus) म्हणून** जाहीर करण्यासाठी व पडताळणी करण्याबाबत खालीलप्रमाणे सूचना निर्गमित करण्यात येत आहेत.

१. संदर्भाधीन क्रमांक ४ येथील, दिनांक २७ ऑक्टोबर २०१५ च्या शासन निर्णयान्वये, सद्यस्थितीत ग्रामीण भागात नव्याने निर्माण झालेल्या (ज्या यापूर्वी संबधित जिल्ह्यातील ग्रामीण भागात गाव किंवा वस्ती स्वरुपात अस्तित्त्वात नव्हत्या) व ज्या ग्राम पंचायतींची हागणदारीमुक्त बाबतची घोषणा आणि पडताळणी यापूर्वी झाली नव्हती अशा सर्व ग्रामपंचायतींची हागणदारीमुक्त बाबतची घोषणा व पडताळणी करण्यात यावी.

२. सद्यस्थितीत राज्य व जिल्हास्तरावर मुख्य संसाधन संस्था अस्तित्त्वात नसल्याने, या पडताळणीसाठी, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी समिती गठीत करून अथवा आंतर तालुका पडताळणीच्या माध्यमातून गावाची पडताळणी करावी व त्याप्रमाणे गावांच्या नोंदी केंद्र शासनाच्या SBM-MIS उपरोक्त दिनांक २७ ऑक्टोबर २०१५ च्या शासन निर्णया मधील निर्देशानुसार करावयात.

३. शासन निर्णय, दिनांक २७ ऑक्टोबर २०१५ नुसार, पहिल्या टप्प्यातील पडताळणी झाल्यानंतर, संदर्भाधीन क्रमांक ५ येथील, दिनांक १८ जुलै २०१९ च्या शासन निर्णयातील, सूचनांनुसार, हागणदारीमुक्त झालेल्या ग्रामपंचायतीमध्ये स्वच्छतेचे सातत्य असल्याबाबतची खात्री करण्यासाठी, दुस-या टप्प्यातील, हागणदारीमुक्त ग्रामपंचायतींची पडताळणी करावी व त्याप्रमाणे ग्राम पंचायतींच्या नोंदी केंद्र शासनाच्या SBM-MIS वर करावयात.

४. या शासन परिपत्रकाप्रमाणे वैयक्तिक तसेच सार्वजनिक स्तरावरील स्वच्छतेची कामे पूर्ण करून जिल्ह्यास हागणदारीमुक्त अधिक (ODF Plus) मानांकनाचा दर्जा प्रदान करणेकरिता, वर्षनिहाय नियोजन करून, खालील निकषांची पूर्तता करून, जिल्ह्याने त्यांच्या क्षेत्रातील क्रमाक्रमाने सर्व गावे तथा संपुर्ण जिल्हा सन २०२४-२५ पर्यन्त हागणदारीमुक्त अधिक (ODF Plus) म्हणून घोषित करावा.

हागणदारीमुक्त अधिक (ODF Plus) **व्याख्या:-**

> **"हागणदारीमुक्त अधिक** (ODF Plus) **म्हणजे ग्रामीण भागातील गावांसाठी हागणदारी मुक्ततेचे मानांकन प्राप्त गावांमध्ये, शौचालयाचे बांधकाम/पुर्नप्रस्थापिकरण, सामुदायिक शौचालय संकुल, घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन व इतर अनुषंगिक कामे पूर्ण करून स्वच्छता शाश्वतरित्या कायम ठेवणे."**

अ) गावे /जिल्हा हागणदारीमुक्त अधिक (ODF Plus) **बाबतचे निकष खालील प्रमाणे:-**

i) हागणदारी मुक्त शाश्वतता (ODF S)-

- गावातील शाळा, अंगणवाडी, ग्रामपंचायत कार्यालय या ठिकाणी शौचालय सुविधा असावी.
- गावात आवश्यकतेप्रमाणे सार्वजनिक शौचालय सुविधा/फिरत्या/स्थलांतरित लोकसंख्येसाठी सार्वजनिक शौचालय सुविधा असावी.
- हागणदारीमुक्त शाश्वतता, शौचालयांचा योग्य वापर, घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन, स्वच्छतेच्या सवयी आणि शाश्वत स्वच्छता इ. अनुषंगाने माहिती, शिक्षण व संवादाचे (IEC) किमान ५ संदेश गावात दृष्यांकीत केलेले असावेत.

ii) घनकचरा व्यवस्थापन-

- सर्व सार्वजनिक ठिकाणी (प्राथमिक शाळा, अंगणवाडी केंद्र, ग्रामपंचायत कार्यालय) तथा किमान ८० टक्के कुटुंबांकडे प्रभावीरीत्या घनकचरा व्यवस्थापन असणे आवश्यक आहे. घनकचरा व्यवस्थापन अंतर्गत, जनावरे व शेतातून निर्माण होणारा विघटनशील कचरा इत्यादींसाठी वैयक्तिक व सार्वजनिक स्तरावरील कंपोस्ट पीट, प्लॅस्टिक कचरा यांचे वर्गीकृत करणारी व कचरा संकलन करणारी पुरेशी यंत्रणा असावी व त्याअनुषंगाने योग्य ते व्यवस्थापन केलेले असावे.